

ACC. N:R M. 12886: 1-7.

Landskap: *Värdergöland* Upptecknare: *Nilsen Hulten*
 Härad: *Västby* Berättare: *Frans Rosqvist*
 Socken: *Häja* Berättarens yrke: *Landbrukare*
 Uppteckningsår: *1953* Född år *1882* i *Häja*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-7.

Lut 59.

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 12886: /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Detta är en skogsbygd och träslöjd har bönderna haft som binäring till långt fram. Enkla utdragssoffor, härjabinigar, och sängar gjorde de allmänt och så åkte de i långa rader till Falköping och sålde dem där. Var och en som hade möjlighet åkte själv med sina produkter och de hade oxar för lassen. Men nu finns det ingen, som sysslar med sådant snickeri för det har ju verkstäderna övertagit, men långt in på 1900-talet höll man på; men det finns inga möbelindustrier här på trakten. Själv sysslade jag aldrig med att göra möbler, så jag kan inte tala om i detalj, hur det gick till. Allt gjordes för hand och hyvlar, yxor och sågar var de verktyg, som fanns. När de skulle såga ut bräder, så lade de upp stockarna på en ställning och så var det en, som stod ovanför stocken och en under och så drog de upp och ner. Träet fick de från skogarna häromkring och arbetade med träslöjden gjorde de så fort de hade en stund ledig.

Men jag var med och brände tjära och det var en annan binäring vi hade. Då gjorde vi så att vi grävde ett dike i en backe med lagom sluttning och så högg vi törestubbar i små bitar och ställde tätt i diket. I botten på diket var det björknäver och veden täcktes med björknäver och jord. Så ställde man ett kärl vid rännans slut och tände på där uppe i rännan och värmen drev tjäran från veden och ner i kärlet. Tjäran åkte man till Göteborg med och sålde den till båtarna. Det var flera dagars resa och då åkte alltid många tillsammans för dels så fanns det farliga djur (varg) och elaka människor fanns det också. Då va en bonne, som träffa noka konstia människor när han va i Göteborg å senna så märkte han att han hadde ena klocka på säk, som inte va hanses. Han ble rädder å gömde klocka i smörje burken, som hängde på bakre hjulaxla för han ante att då va noka, som velle åt en. Å rätt va då va så kom då en feskal å sae, att han hadde stulet ena klocka å så leta di överallt i klära å i vagnen, män di hetta inte klocka å bonnen han klara säk. Män ja vet inge um han kunne nöcka klocka, när han hadde hatt'a i smörjeburken så länge. (Berättas allmänt).

Snickra och bränna tjära och beck var karlagöra och fruntimren de spann och vävde, men bara till husbehov.

Lup 59

/

ACC. N:R M. 12886:2.

Men de och barnen hjälpte till med att samla bark i skogen om somrarna och så såldes barken till garverierna, som låg runt omkring här.

Och här tändsticksfabriken startades på Tidaholm på 1840-talet, så började alla i Trakterna runt Tidaholm att göra tändsticksaskar, för att tjäna extra. Det var ett arbete, som sysselsatte hela familjen både stora och små. Och man behövde inte åka in med de färdiga askarna utan de hämtades av en körare, som hade råvaror med sig när han kom

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Suf 59.

1862!

Före 1863 lig alla gårdarna i en enda röra ovanför kyrkan, men vid den tiden började man skifta ägor och nu finns det inga oskiftade byar här. - Bystämman har inte förekommit sedan 1800-talets början, då kommunalväsendet började. Byhandlingarna har skickats till ett arkiv, men äldermännens koppelhus finns kvar.

Den användes till "snölus" för att källa samman plogget, innan vägstyrken Plog hand om vägarna för mig. 20 år sedan. Kuren finns i Västergården hos snöfogden.

De enda andelsföreningarna jag vet är slakteri- och mejeriföreningarna, som bildades på 1930-talet.

Arbetsare jordbruksredskap började man köpa 1908 ungefär; de gamla träskarorna var kvar länge trots de nya maskinerna.

Västfågeln användes för omkring 60 år sedan, då man började på klöver, vilket inte förekommit tidigare. Då var cirkulationen högre, jag, både med jättis på någon del av hädan, men nu har de flesta 7 års

cirkulation och nästan alltid halvtida d. s. s. Man har
visser på huden. — De stora maderin som var här
före gjorde nog sitt till att det blev en by just här. Här
fick man föda till djuren i tilligt till. Skerum var
inte stora och för de stora spelade Skogsbuket större roll.
En annan orsak till att folk drog sig ut här var kullen
ovanför kyrkan. Det sigs att den varit en offerkälla och
den sinar aldrig.

Industrier har det inte funnits många, bara några små
säger med ett par tre arbetare och så tändstickets-
fabriken i Tidaholm men det var inte många hantverkar
som flyttade till staden för att arbeta där. Men vi gör
det det. — Det var rätt många, som åkte till Amerika
och slammade några år, men sedan för de hem igen.
Så gjorde jag.

2. Antämlingar in natura följde upphörs på 1860-talet,
men de fanns kvar länge på en del ställen.

Första handelsboden öppnades här av en, som hette Törnegrön, på 1850-talet. Han sålde nästan bara vin, sprit, öl, salt och tobak. Boden måste flyttas efter en tid, för den låg inte fullt tre mil från närmaste stad och det var tungt. Så härjeborna hade långt till handelsboden ett par år, men den flyttades hit igen efter några år, men sorteringen hade inte blivit mycket större.

Än finns det ingen, som har ansett äro tegellak och spåntak på husen o. d. men först var det halan. Rådningen skedde väl omkring 1910. - För väggar utan målning hade man här till för 30 år sedan.

På 1870-talet började man sätta tapeter på de rappade väggarna; men tapeter var dyra och där man hade en vägg eller en annan stor möbel, tapetserade man inte ändå ner till golvet.

3. Gardiner och kökspisar började man med på 1880-talet. badrum fick man sent. Först var det

halan under lakanet. — 7 min. lundom och ung-
dom var maten ensidig. Sill och potatis till frukost
sallt fläsk och potatis till middag och "smalt gröt"
gjord av sammalt ris. Blandt grovt bröd i ~~vardags~~
stället men i slutet av 1880-talet betekte man av
sillt mjöl till jula, jårten och slårten.

Vågarne skälles av bröderne gjöra lilla nöjshy-
pelen övertog skörelsen för 20 år sedan ungefär. Vad öf-
dnen beträffar bestod väl förändringen huvudsaklig i
i att de jårubedagarna regulerades enastas av grummi-
hyt.

Falköpings Tidning började utkomma med två
nummer i veckan år 1887 och den kostade 3 kr. 75.
år. Många prenumererade tillammans och de delade
upp de utslästa tidningarna mellan sig för att ha
och göra upp eld med. "Världsliga böcker fanns
inte i stugorna då.

ACC. N:R M. 12886:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Första skolan inrättades 1866. Tidigare läste barnen sig läsa och skriva hos någon gammal person, som de gick hem till och där satt de i bänklarna utmed väggarna.

I början av 1900-talet började frikyrkorna vinna terräng. Nu finns det tre stycken olika församlingar här men de tycks var mer och mer.

Husförhören slutade för ung. 20 år sedan.

Högrekonjunktur var det här på 1870-talet, men på 80-talet var det dåligt. Då var det knappt folk klarade sig för alla hade blivit bortskämda på 70-talet och de sade att i Luffa utaför Falköping gjorde alla bönderna, utom två, konkurs.